

Karolína SOUŠKOVÁ, *Testament a inventář Johany Trčkové z Lípy*. (Bakalářská práce Ústavu archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích). České Budějovice 2018, 60 s. včetně příloh.

Posudek oponenta bakalářské práce

Paní Johana Trčková z Lípy patří k méně známým osobnostem české historie 16. století, což však neznamená, že se jedná o postavu nezajímavou. Dokázala to Karolína Soušková, která si jako téma své bakalářské práce zvolila dva nevšední písemné prameny, jež po sobě tato žena zanechala: inventář majetku z roku 1589 a testament z roku 1596, jejichž edici zpracovala.

Autorka práce se zaměřila nejen na vlastní přípravu edice obou textů, ale současně i na řadu souvisejících doprovodných problémů, kterými v úvodní studii přispěla ke genderově zaměřeným výzkumům zabývajícím se ženskou otázkou, postavením a rolí ženy v české společnosti v různých historických etapách. Na sklonku předbělohorské éry tak díky ní před sebou máme příklad několikrát ovdovělé šlechtičny, která v souladu se soudobým platným právním řádem pojednala o svém zbylém majetku zcela samostatně. Ve své závěti se ukázala jako sociálně citlivá a bohabojná dáma, která po sobě místo dětí, jež jí zemřely, chtěla zanechat aspoň dobrou vzpomínku u chudých a potřebných, na jejichž zaopatření v poslední vůli myslela především. Zde by bylo bývalo vhodné aspoň v poznámce pod čarou zmínit, zda se o několika špitálech, pro které byl její odkaz určen, něco ví.

Autorka práce se na základě dostupné sekundární literatury dobře vyrovnala se složitými otázkami testamentární praxe ve správě stavovské monarchie a s možnostmi žen v českém společenském a zejména právním prostředí. Také diplomatická charakteristika testamentu jako typu pramene je bezchybná. Snad zde mohla autorka aspoň v poznámkovém aparátu upozornit na příslušné listinné formule nebo pasáže v textu editovaném testamentu (případně to mohla učinit v edici v kontextových poznámkách). Upozorňuji na drobnou chybičku na s. 17: lhůta deskového knihovního vkladu nečinila dvanáct dnů nýbrž týdnů (tj. „neděl“, jak se zde správně uvádí v citaci z pramene).

Pojednání o pozůstalostních inventářích a ženských testamentech je sice stručné, ale vcelku přesné a výstižné. Ráda bych upozornila na studie Michaely Antonín–Malaníkové o pozdně středověkých testamentech (brněnských) měšťanek, které by autorce mohly být rovněž prospěšné. Bylo by navíc vhodné do textu doplnit, že inventární soupisy majetku, cenností (peněz, klenotů) a dalších komodit nemusely nutně vznikat jen v rámci pozůstalostního řízení, ale také například při pohánění nebo obstavování dlužníků, při oceňování (tzv. obšacuňku) majetku, za účelem berních přiznání, ale také prodeje nebo darování movitých i nemovitých věcí a podobně, což zde chybí. Tomu by ostatně do jisté míry odpovídal i fakt, že inventář cenností Johany Trčkové (což vzhledem k jeho velice rozpačitému ukončení navíc může být buď koncept, anebo část či zlomek rozsáhlejšího dokumentu) je o několik let starší než její testament.

Pasáž o společenském a právním postavení žen je poněkud kusá a neúplná. Bylo by vhodné připomenout, že vdaná žena byla podle starého českého práva „vězněm svého muže“, takže při každém jejím pořízení (zejména v jeho prospěch) byli vyžadováni nestranní a pokud možno nepříbuzní svědci, a že znovu provdaná vdova sice mohla „vládu nad statečkem svým“ přenechat svému dalšímu manželovi, ale nemusela, což se dost hojně stávalo. Zejména pokud měla děti nebo jiné blízké příbuzné, sepisovala s manželem předmanželskou smlouvu, v které bylo přesně určeno, co je jeho a co zůstává její. Na základě takovýchto smluv pak často bývaly sestavovány právě i testamentsy. Jako příklad majetkově nerovného šlechtického sňatku bychom mohli uvést Lucii Otýlii z Hradce a Viléma Slavatu z Chlumu a Košumberka, kteří vždy a za všech okolností veškeré dokumenty, které se týkaly jejího (tj. hradeckého) dědičného majetku vydávali společně, a to pod její velkou a jeho menší pečeti. Shora popsaná praxe byla velmi rozšířená i v měšťanském prostředí. Například Josef Dobiáš popisuje případ z konce 16. století nesmírně bohaté vdovy (Kristína Hodáčková rozená Provazníková z Pacova, vdova po pelhřimovském primasovi Janu Hodáčkovi, která manželovi přinesla věno pětkrát větší, než byl jeho vlastní majetek) a velmi podlou pomstu, kterou ve městě vyvolalo, když si do svého domu a na svůj majetek přivedla přespolního manžela. Po neúspěšné intervenci Španovských z Lisova spor musela po zásahu panovníka řešit až ústřední zemská správa, která však z pozice zákonného ochránce vdov a sirotek poměrně rychle zjedнала pořádek.

Rodová historie Trčků z Lípy je zpracována dobře. Jen bych ráda upozornila, že je poněkud přehledněji vypsána Josefem Dobiášem v příslušném dílu *Dějiny královského města Pelhřimova...*, a jsou zde opraveny i některé omyly a nepřesnosti, které se do *Ottova slovníku* dostaly ze Sedláčkových *Hradů*. Tentýž autor upozornil i na některé další neznámé skutečnosti. O vývoji jejich rodového majetku a o jeho správě na přelomu 15. a 16. století včetně finančních a dalších problémů pojednala Lenka Dvořáková (AUC 1976). Životopis Johany Trčkové je autorkou zpracován poctivě a na to málo informací, které jsou o ní k dispozici, i poměrně podrobně. Pouze upozorňuji, že Ungnádové byli ze Sunecku, Kathrynové z Katharu (vladycká šlechta stojící ve službách pánů z Říčan, purkrabí např. na panství Pelhřimov), Bernard Drnovský byl z Drnovic apod. V textu by bylo vhodné používat současná platná toponyma: např. Rájec (-Jestřebí) namísto Rejec.

Vlastní edice je zpracována pečlivě, ale přesto jsou v ní některé drobné chyby: např. neodstraněné zdvojené hlásky, neopravené tvary osobního zájmena „já“ v dativu a ablativu, kam jednoznačně patří tvar „mně“ a nikoli „mě“, nesprávně spojovaná a oddělovaná slova (vevštechn statek – ve vsecken statek, buď to – buďto apod.) a chybně přečtená slova (však sobě a erbem svým beze škody – patří erbóm).

I přes shora uvedená drobná pochybení lze konstatovat, že bakalářská práce Karolíny Souškové je zdařilá a odpovídá požadavkům na tento typ absolventských prací, takže ji ráda doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení stupněm **v e l m i d o b ř e**.

V Pelhřimově 28. května 2018

Mgr. Lenka Martínková, Ph.D.

martinkova